



1.
2.
/

2.

3.

4.



1790.

*

1. Bornius: Commentatio de iur. XXXI ac XXXII d. g.
1746. Programma, quo ad memoriam recalcem dani
ordinarius senior ac reliqui fac. iur. enervores
iuristat.
2. * Sylvestria et Pitricana, Rudolphus Ferdinandus, l. b.
de: In unio sanitatis studio saepe sanitatem
vel optimam frangente. Programma, quo hiam facult.
katam decuari, seniores et reliqui anervores muno.
viam Rudolphi Ferdinandi l. b. de Sylvestria et Pitricana
in dicit.
3. Bauer, Henricus Gottfriedus, fac. iur. pro cancella.
rio: Comment. de iur. XXXV d. g. 1746. Program.
ma, quo solennis doctoralia Ferdinandi Gottwelfi
Flecke indit.
4. Bauer, Henricus Gottfriedus, fac. iur. pro cancellario.
Commentatio de iur. novis. XXXIII, XXXIV et XXXV.
Programma, quo solennis doctoralia Caroli Christophori
Kindii indit.

1790

5. Beckius, Christianus Danub: De interpretatione veterum scriptorum et monumentorum ad sensum veri et pulchri facilem et subtilem excitandam. ac utinamque recte instituta. Praesentia, quo candidatus Danuborum amplissimi ordinis honorum diem petitoris subivit 12
6. Bienerus, Christianus Gollub: Specimen hermeneuticum juris feudalis ad II. F. 26. §. ult. et II. F. 49. nec non I. F. 20. et II. F. 12. Praesentia, quo ad orationem ampliatam iussit. 13
7. Bienerus, Christianus Gollub: Meditamina ad Praesentiam Celsi ex libro 3. tit. Cap. 38. pand. de rei vindicatione. 14
8. Bienerus, Christ. Gollub: Primae lineae hermeneuticae juris feudalis Ingolubensis. 15
9. Bienerus, Christianus Gollub: Inuestigatio juris publici atque privati de jure regio recipiendi Indaeos Indeos. unquam in Saxonia Electorali jurebus et obligatiōibus. 16
10. Fecht, Ferdinandus Gollub: De discrimine inter mulatiorum et emendationem libelli, jure Romano et Saxonia. 17

1790

11. Greenus, Augustus Fridericus legum magister, fac. jur. priv.
Cancellarius: De obligatione domini jurisdictionis
ad praestanda facta actuarii. Programma, quo solen-
niter inaugurata Insti. Christiani Guergii indiesit.
12. Hanbaldus, Christ. Gell.: De tutore incerto.
13. Hanf, Carolus Christophorus: De tutela feudali
in primis Electorati Saxoniae.
14. Pothmannus, Fridericus Ludovicus Ernestus: Selecta e jure
vario capta.
15. Ran, Christianus: De posthumis hereditas instituen-
dis vel exheredandis ad U. 2851. et 29. D. de testat.
et posthumis etc. Spu. I.
16. Richterius, Christ. Gell.: Specimen observationum
de comitibus Palatinis Franciae et Germaniae.
17. Richterius, Christ. Gell.: Specimen animadversionum
de scripturis juris Aethiopi ad Iv. Alberti Fabricii
Bibliothecam Graecam.
18. Raisting, Carolus Gottlieb: De commercio inter-
no et externo.

1790.

19. *Knudiger, Christianus Tristrem*: *Analysis trigonometrica commoda atque facilis problematis astronomicis data ascensione recta et declinatione cujuslibet stellae, longitudinem et latitudinem atque vicissim determinare.*

nd.
nd.
e
lm



1790, 7

MELETEMATA

A D

FRAGMENTVM CELSI EX LIBRO III. DIGESTORVM
CAP. XXXVIII PANDECTARVM DE REI
VINDICATIONE

ILLVSTRIS ICTORVM ORDINIS AVCTORITATE
PRAESIDE
D. CHRISTIANO GOTTLOB BIENERO

IVR. NAT. ET GENT. PR. PVBL. ORD.

A. D. XXIX. MARTII MDCCC LXXX.

H. L. Q. C.

AD DISCEPTANDVM PROPNIT

GWILLELMVS NAVMANNVS
FRIBERGENSIS.

LIPSIAE
EX OFFICINA KINDELIA.



MELLETTMATA

UNIVERSITÄT GÖTTINGEN
BIBLIOTHEK

CHRISTIANUS GOTTLIEB BERNHARDT

CHRISTIANUS GOTTLIEB BERNHARDT



V I R O
EXPERIENTISSIMO AMPLISSIMO ARTIS
SALVTARIS DOCTORI
MERENTISSIMO
GEORGIO GVILIELMO
LIEBE

DYNASTAE IN KLINGENBERG REL. AVVNCYLO
ET FAVTORI

O P T I M O
HAS STVDIORVM ACADEMICORVM
FRIMITIAS
OMNI QVA PAR EST PIETATE AC REVERENTIA
D. D. D.

NOMINI TVO
ADDICTISSIMVS

GVILIELMVS NAVMANN.



VIRI
EXIMIISSIMO
SALVARI DOCTORI
MERITISSIMO
GEORGIO GUILIELMO
LIBBE

PHYSICAE ET MATHEMATICAE
ET

OPRIMO
HAB. MAGISTRUM AC ACADEMICUM
S. S. S.
OMNE QVAE SUI ERANT AC PRUDENTIA
H. S. S.

ADMISSI
S. S. S.

ADMISSI

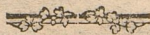


§. I.

*Fragmentum Celsi ex libro III. Digestorum, cap. 38. ff.
de rei vindicatione.*

Quae viros doctos excitare solent legum ambiguitates et difficultates, ut magno ausu ad vnam alteramue legem inde a resuscitato iurisprudentiae civilis studio frustra adhuc tentam, et ad cimmerias veluti tenebras damnatam inque crucibus interpretum et consultorum iuris repositam, vindicandam, explicandam, manifestandam, accingantur, me in arte iuris adhuc tironem nec satis exercitatum, non impulerunt, ut istud fragmentum Celsi interpretandum et illustrandum mihi sumerem, sed humanitas viri, quae inde elucet, aequitas legis, quae non potest non cuius placere, vsusque in decisionibus rerum causarumque conspicuus mihi perplacuerunt, effeceruntque, ut scholis illustrationibusque dignum haberem. Commoditati legentium consulturus verba fragmenti secundum lectionem Florentinam addere iuuabit. CELSVS libro III. Digestorum ait:

In fundo alieno, quem imprudens emerat, aedificasti aut conseruisti, deinde euincitur, bonus iudex varie ex personis causisque constituet. Finge et dominum eadem facturum fuisse, reddat impensam, ut fundum accipiat, vsque eo duntaxat, quo pretiosior factus est. Finge pauperem, qui, si reddere id cogatur, laribus sepulchris auitis carendum habeat, sufficit tibi permitti tollere ex his rebus, quae possis; dum ita, ne deterior sit fundus, quam si initio



non foret aedificatum. Constituimus vero, ut si paratus est dominus tantum dare, quantum habiturus est possessor, his rebus ablatis, fiat ei potestas: neque malitiis indulgendum est, si tectorium, puta, quod induxeris picturasque corradere velis, nihil laturus, nisi ut officias. Finge eam personam esse domini, quae receptum fundum mox venditura sit; nisi reddit, quantum prima parte reddi oportere diximus, eo deducto, tu condemnandus es.

Hic igitur est fundus, quem excolere constituimus, qui quamvis ab HERALDO ¹⁾ aliisque leuiter tactus, ab ANTONIO FABRO ²⁾ GERHARDO NOODTIO ³⁾, ut ne plures memorem, breui explicatus, mihi tamen specimini academico plane accommodatus, et commentariolo dignus videtur. Ipse quidem textus in nonnullis locis propter antiquitatis incertum codicum collatione firmari verborumque interpretatione adiuari posset, sed quia in hoc genere CHARONDAS ⁴⁾ GEBAUERUS ⁵⁾ aliique corporis Digestorum editores elaborarunt, variasquelectiones magno agmine coegerunt, nec textus in vilo loco ita turbatus est, ut stare aut retineri nequeat, nolo equidem huic rei operam impendere, sed placet BASILICVM ⁶⁾ addere, quo omnes fere tenebrae, ambiguitates et dubitationes, quae in textum aut antiquitate temporis aut librariorum imperitia et arte irrepserunt, dispelli possunt. Versio autem haec est:

Exv

- 1) *De rer. indicat. auctoritate cap. XXII. §. XII.*
- 2) *Rational. in Pandectas tit. de rei vindicatione.*
- 3) *Comment. ad Pandectas T. II. Opp. p. 200.*
- 4) *In Digestis seu Pandectarum libris (Antwerpiae 1575. fol.) p. 87.*
- 5) *Corp. iur. Civ. edit. Spangenberg. p. 127.*
- 6) *T. II. p. 206. cap. 38. tit. de rei vind.*

Ἐὰν ἀγοράσας καλῆ πίσει ἀλλότριον ἀγρὸν, γεωργήσῃ ἢ κτίσῃ ἐν αὐτῷ, εἰ μὲν ἤμελλεν ὁ δεσπότης τὰ αὐτὰ ποιεῖν, δίδωσιν ὅσον γένηε τιμιώτερος. εἰ δὲ πλεόν τῆς δαπάνης ἀφέλιμα, μόνον τὰ δαπανηθέντα δίδωσιν. εἰ δὲ πένης ἐσίν, ἐφείτῃ μοι περιελθεῖν ἐν τῶν γενομένων ὅσα ὀφείλωμαι, ὥστε μέντοι μὴ γίνεσθαι χείρονα τὸν ἀγρὸν, ἢ ἢν ἐξ ἀρχῆς. εἰ μὴ ἔτοιμός ἐσιν ὁ δεσπότης δῶναι μοι, ὅσον μέλλω σκεῖν ἐν τῶν περιλαμβανέντων· ἔγωγ ἀκούμαι κακοτελῶς ἀποδέσσει τὸς γραφὰς θέλων διὰ τὸ πρὸς αὐτὸ μῖσος. εἰ μὲν τοι μέλλει πιπράσκειν τὸν ἀγρὸν, αἰ δαπάναι πρὸς τὸ ἀνωτέρω λεχθέν λογίζονται.

FABROTIVS hunc locum ita vertit, quam versionem ad-
dere haud alienum ab hoc loco iudico:

Si alienum fundum, quem bona fide emi, excoluero, vel in eo aedificauero, siquidem dominus eadem facturus fuisset, redditi quatenus pretiosior factus est, si vero utilitas superet impensam, solum quod impensum est, reddit. Quod si pauper sit, permittitur mihi tollere ex his, quae facta sunt, quaecunque possim, sic tamen, ut fundus deterior non fiat, quam ab initio fuerit, nisi si paratus est dominus tantum mihi dare, quantum habiiturus sim ex rebus ablatis, nec enim audiri debeo, si odio domini maligne velim picturas carradere. Si tamen fundum venditurus sit, impensae secundum id, quod supra dictum est, reputantur.

§. II.

*Observatio de Celso filio, auctore fragmenti allati, veritatis
et aequitatis studio.*

Duos in iure celebrari Celso, patrem et filium, inter omnes testatum est, filium autem nostri fragmenti esse auctorem ex indice Florentino apud WIELINGIUM ¹⁾ GRONOVIVM ²⁾

GEBAVE-

1) *Iuris, restituta p. LVIII.*

2) *Historia Pandectarum authentica — edit. Conradi Halae 1730. 8.*



GEBAYERVM 3) Celsi libros nouem et triginta Digestorum referente, aliisque testimoniis intelligitur, quanti autem aestimatum fuerit hoc opus apud veteres, hoc argumento est, quod ex omnibus libris, si a trigesimo primo recesseris, in Pandecten nostrum migrarunt fragmenta, quae iam ANTONIVS AVGVSTINVS 4) iurisprudentiae elegantioris cum Alciato Italo, Haloandro Saxone, Cujacio Gallo, restaurator, LABITTVS 5) attentus Cujacii auditor, EBERLINVS 6) diligens harum rerum scrutator, HOMMELIVS 7) iurisprudentiae solidioris cultor et flator excitarunt. Vitam Celsi filii non enarrabo, nam praeter STRAVCHIVM, 8) breui eam complexus est HENELIVS 9) RVTIIVS 10) BERTRANDVS 11) GROTIIVS, 12) RYPERTVS 13), vt quae MAIANSVS 14) in Cello patre dixit, taceam, quorum omnium industriam longe tamen superauit HEINECCIIVS 15), quamuis nemo adhuc in ipsis fragmentis interpretandis operam posuerit, nec rationes Digestorum a Celso nostrate aliisque veteribus, Alfeno Varo

3) *Corp. Iur. Ciuiliis.*

4) *De nominibus propriis τὸ πᾶνδεκτε Florentini apud OTTONEM Thef. Iur. T. I. p. 40.*

5) *apud WIELINGIVM c. l p. 20. seqq.*

6) *Explicat. tituli Digestorum de Or. Iur. c. 48. p. 390. seqq.*

7) *Palingenesia librorum iuris veterum T. I. p. 147.*

8) *In vitis veterum ICTorum p. 12.*

9) *Comment. de veteribus ICTis c. VII. p. 45. seqq.*

10) *In vitis ICTorum c. 58. apud FRANCKIVM in vitis tripartitis veterum ICTorum p. 173.*

11) *De iuris peritis lib. I. cap. 10. apud FRANCKIVM c. l. p. 87.*

12) *in vitis ICTorum lib. II. c. III. §. 9. seqq. apud FRANCKIVM p. 110.*

13) *in Enchiridion Pomponii libro III. c. XIII. apud UELIIVM opusc. p. 210.*

14) *in commentariis ad fragmenta XXX. ICTorum T. II. p. 226.*

15) *De P. Iuuentio Celso Iurisconsulto eximio suiueculi ornamentum in syll. opusc. varior. Ex. XII. p. 503.*



Varo, Iuliano, Pomponio, Marcello, Cervidio Scaevola, Aelio Marciano, editorum generatim expendam, aut enarrabo, quid Celsus libris Digestorum tradiderit.¹⁶⁾ Sed vnum, quod ad nostrum locum pertinet, tacitus praeterire non possum. Etenim recte praeceperunt viri docti, OCKELIUS,¹⁷⁾ HOVCKIUS¹⁸⁾ alii, in fragmentis veterum Iureconsultorum et legum latorum explicandis, animum imprimis ingeniumque scriptoris inspicere oportere, ut cognoscatur, aequum an summum ius fit secutus. In nostro quidem Celsus duo animaduertisse sibi visus est GORIVS¹⁹⁾ vnum, quod in omnibus suis scriptis aequitatis observantissimum, alterum quod in deridendis aliorum opinionibus multus et natura sarcasticus fuerit. Sarcasmm equidem in fragmentis Celsi reperire non commemini, veritatis amans et studiosus contra ubique apparet, ut desertis scholae suae opinionibus ad contrariam scholam transire²⁰⁾ atque adeo a patre,²¹⁾ modeste tamen, uti filium pium decet,²²⁾ dissentire non vereatur. Aequitatis autem fuisse studiosissimum, consentiunt omnes,

16) HEINECCIUS *c. l. p. 517.* breui id retulit atque in *Commentario ad legem Iuliam et Papiam Poppaeam p. 51. (edit. Lips.)* septem libris leges complexum fuisse recte obseruauit.

17) *Diss. iurid. Ictus rationalis suus de rationibus decidendi veterum Icturum Romanorum cap. III. Th. IX. p. 68.*

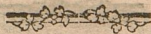
18) *Diss. de rationibus veterum Icturum falso suspectis §. VI. apud OELRICHSIUM Thef. Diss. Belg. vol. I. p. 330.*

19) *In vita Celsi filii c. l. p. 41.*

20) Labeonis, in cuius schola nutritus fuerat Celsus, sententiam *l. 10. §. 1. ff. de negot. gesti. l. 25. ff. de furt. deserit, a Nerua dissentit l. 29. ff. de iur. Sabinum sequitur l. 65. §. 3. ff. de legatis III. l. 6. ff. de conditione ob turpem causam et cum Callio sentit l. 1. ff. de sum. MASCOVLVS de scellis p. 71. quaedam ad hunc locum obseruauit.*

21) *l. 3. et. 7. ff. de condit. causa data quem locum MALANSIUS c. l. T. II. p. 238. interpretatur.*

22) VLPIANVS ait naturali aequitate motum a patre dissentire.



omnes, ideoque referente VLPIANO²³⁾ ius esse artem boni et aequi definiuit, et regulam iuris veteribus iam laudatam refert PAVLLVS: *in quaestionibus, quae sunt de bono et aequo, plerumque sub auctoritate iuris scientiae perniciose erratur.*²⁴⁾ Maximum autem humanitatis argumentum pro Celso nostro praebet hoc ipsum quod tractamus fragmentum, qua tamen laude aequitati aliorum iureconsultorum nihil delibatum cupio. Vtramque enim scholam Sabinianam et Proculianam praecipuam simul aequitatis habuisse rationem, ego certe persuasissimus sum, ut ne commemorem Seruium Sulpitium, Aquilium Gallum, qui iam ante istas iureconsultorum altercantium familias a iuris civilis rationibus aequitatem seiungi oportere negarunt.

§. III.

Exegesis fragmenti supra relati.

Magnam saepe utilitatem in explicandis veterum fragmentis textus *συνοψίων* adferre, me non fugit, sed in nostrum locum nihil inde luminis remittitur,¹⁾ ex ipsa potius lege et praecedente VLPIANI loco²⁾ de restitutione impensarum a bonae fidei possessore in rem alienam utiliter erogatarum praecipui intelligitur.³⁾ CELSVS ait: *IN EVNDO ALIENO QVEM IMPRVDNS*

EMERAS,

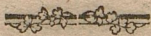
23) *l. 1. pr. ff. de iustitia et iure.*

24) *l. 31. §. 1. ff. de verb. obl. add. DVARENVS in commentariis ad hunc locum et reliqui ICTI omnes, qui hunc titulum explicarunt. HENELIVS c. l. quaedam etiam bene obseruat.*

1) Ex libro Digestorum Celsi III. in Pandectis refertur *l. 17. de off. praef. l. 12. de transf. l. ult. de condit. causa data* — *l. 39. de re iudicata l. 51. de obl. et act. l. 26. de novat.*

2) cf. de hoc interpretandi subsidio HYPFELANDI V. CL. *diff. de legum in Pandectis interpretandarum subsidio ex earum nexu et consecutione petendo* Lenae 1785.

3) Praeter alios, qui de impensis dixerunt HERALDYM nomino *de rer. iud. auct. c. XXII. et. XXIII.*



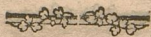
EMERAS, alienum fundum eum intelligere debemus, qui venditoris non erat, nec cuius vendendi facultatem habebat 4) emtionis autem meminit, non vt hoc vno titulo acquirendi applicatio contineatur, sed ad omnem rei alienae acquisitionem bona fide et iusto titulo suffultam producatur; AEDIFICASTI AVT CONSERVISTI, vtrumque satis manifestum est, modo memineris impensam in reparandas aedes factionemque fructuum quarendorum causa non intelligi, sed aedificationem insularum in area alieni fundi aediumue igne absumentarum refectionem, plantationem arbuti, vineti, siluae, oliueti, quibus et melior et fructuosior redditur fundus; DEINDE EVINCITVR, post impensam, quae verba in Basilicis omissa fuerunt; BONVS IVDEX VARIE EX PERSONIS CAVSISQVE STATVET, emtore euictionem passo impensarum restitutionem vna regula definiri non posse iudicat Celsus, sed bonus iudex id est, arbiter in causa bonae fidei datus, ex personis non possessorum, sed actorum caussisque et rationibus cur petitor minoris condemnari velit, varie statuet, prout sequitur. FINGE ET DOMINVM EADEM FACTVRVM ESSE in aedificando et conserendo, vt bonum patrem familias in fundo, meliorationis capace, decet, praesertim si locuples sit, vt erogationem facere possit, REDDAT IMPENSAM VT FVNDVM RECIPIAT, itaque in impensas a reo erogatas condemnandus est petitor, nec possessor, nisi redditus impensis ad restituendum tenetur 5) VSQVE EO DVNTAXAT, QVO PRETIOSIOR FACTVS EST, quibus significatur petitorum in id condemnari, quod tempore rei iudicatae, fundus melior, fructuosior, charior ex hac ipsa impensa est, posthabita erogationis summa, ET SI PLYS PRETIO FVNDI ACCESSIT, SOLVM QVOD IMPENSVM EST 6) vt puta, si quis hortum, vineam, siluam, oli-

B 2

vetum

4) *L. 110. ff. de v. sign.*5) *HERALDVS c. l. cap. XXIII.*

6) HALOANDER haec verba in quibusdam exemplaribus deesse notat, idque etiam editores quidam Itali, sed post Haloandrum, obseruarunt, at enim praeter codices a Gebauro allegatos, quibus haec verba leguntur, fides Basilicorum hanc factionem maximi momenti ab omnibus criticorum iniuriis vindicat.



vetum plantauerit, molam aedificauerit, equitium instituerit, eiusque rei ergo centum aut mille solidos expenderit, vinea autem et reliqua pluris aestimentur, quam impensa fuerat, in impensam quidem petitor, sed non in reliquam aestimationem condemnabitur, quippe hoc incrementum non ex facto possessoris prouenit, ideoque aequum est, ut domino proffit. Haec igitur est regula, sed bonus iudex varie statuet. FINGE PAYEREM, QVI, SI REDDERE ID COGATVR, LARIBVS, SEPVLCHRIS AVITIS CARENDVM HABEAT, possessor enim exceptione opposita retinet fundum, quo compellitur actor, ut aut reo aut tertio vendat fundum, sed humanum Celsi sermonem pensita, non fundum dicendo, quo carere cogatur petitor, sed lares, sed sepulchra auita, Romanis maximi semper habita, ut vices actoris dolere simulque rationem mitioris et benignioris decisionis promere videatur. Etenim SVFFICIT TIBI PERMITTI TOLLERE EX HIS REBVS, QVAE POSSIS, DVM ITA, NE DETEIOR SIT FVNDVS, QVAM SI INITIO NON FORET AEDIFICAVM, hac igitur decisione efficitur semper ut ne petitor fundo suo carere cogatur, idque simul lucretur, quod sine detrimento rei auferri nequit, ideoque si possessor destructis aedibus nondum ruinosis, artis vtilitatisue causa nouas extruxerit, omnem impensam perdet; sed aequitate suadente longius progreditur Celsus, ait: CONSTITVIMVS VERO, VT SI PARATVS EST DOMINVS TANTVM DARE QVANTVM HABITVRVS EST POSSESSOR, HIS REBVS ABLATIS, FIAT EI POTESTAS, hac ratione adiuuatur actor, ut pro viliori pretio rem et accessiones redimere valeat, nec tamen compellatur, si forte eius non intersit aut res detractae tanti sint, quanti emere nolit actor, sed vltior sit progressio; NEQVE MALITIIS INDVLGENDVM EST, SI TECTORIVM PVTA, QVOD INDVXERIS, PICTVRASQVE CORRADERE VELIS, NIHIL LATVRVS, NISI VT OFFICIAS, hic tertius et summus est aequitatis gradus, hanc enim impensam possessor plane perdit, ut petitori proffit, in voluptuariis quidem impensis ius hoc commune est, sed in nostro loco vtrumque genus comprehensum puto, etenim tectorium cum picturis indicat vtilem

vtilem impensam, qua et pretium rei et fructus in locando augetur, 7) eandem decisionem etiam in plantatione applicari interdum et posse et debere puto, sed quia haec omnia statuuntur, vt ne pauper laribus et sepulchris auitis carendum habeat, exceptio additur: FINGE EAM PERSONAM ESSE DOMINI, QVAE RECEPITVM FVNDVM MOX VENDITVRA SIT, NISI REDDIT, QVANTVM PRIMA PARTE REDDI OPORTERE DIXIMVS, EO DVCTO TV CONDEMNANDVS ES, ne actor damno rei locupletior fiat 8) atque sic vere dixit Celsus bonum iudicem varie statuturum.

§. IV.

*Repetitio principiorum fragmento proposito comprehensorum
cum applicatione ad rem dotalem.*

In iudiciis bonae fidei quaeri solet, quid alterum alteri praestare oporteat, quo genere etiam continetur impensarum in rem alienam factarum restitutio. Triplex esse impensarum genus, necessarias, quae si factae non fuissent. res aut peritura aut deterior futura sit, veluti si quis ruinosas aedes refecerit, flumina auerterit, emortuum gregem reparauerit, vtiles, quibus non factis res deterior futura non sit, factis autem melior et fructuosior reddatur, veluti si quis vineta aut oliueta fecerit, aut nouellatum in fundo instituerit, aut si in domo pistrinum tabernae adiecerit, voluptuarias, quae speciem duntaxat exornant, non etiam fructum augent, vt sunt viridaria et aquae salientes, incrustationes, loricationes, picturae, ex veteribus iuris interpretibus satis constat 1). Celsus in proposita lege im-

B 3

pen-

7) ALCIATVS *comment. in tit. de V. S. Opp. T. II. p. 957.* de incrustationibus ac picturis quaedam ex legibus obseruauit MAIANVS *in fragm. XXX. lictorum T. II. p. 127.*

8) *l. 38. ff. de hered. petitione.*

1) *l. 79. ff. de V. S. l. i. ff. de impensis in res dotalis factis*, illum locum GOEDDAEVS, hunc MAIANVS *diff. de impensis in rem dotalem factis T. I. Diff. num. XXVIII. p. 423.* interpretatur.



penfarum necessariorum rationem non habuit, ideoque ius commune in omni petitore, locuplete et paupere, seruabitur, de vtilibus autem tractat, regulamque proponit: in rei vindicatione vtilis impensas secundum aestimationem reddi oportere, nisi aestimatio superet impensam, quo casu actor in solam impensam condemnabitur. Aequum enim est, vt quod non facto possessoris, sed aut beneficio naturae aut rerum temporumque adiunctis aestimationem fundi auget, domino proficit. Hanc autem esse iuris communis regulam etiam PAVLLVS, 2) PAPINIANVS 3), alique statuunt, ea tamen limitatione, vt ne inuitus condemnatur actor, sed reo rem tollere possit permittitur 4). Idem igitur in paupere sequendum erat, sed eius conditionem esse meliorem iam supra vidimus. Eadem iura in fundo dotali valere IAVOLENVS 5) ait, quod et DVARENVS 6) et MAIANVS 7) pluribus exposuerunt, vt adeo soluto matrimonio, si pati malit vxor petitem tollere aedificia areae suae imposita, non teneatur 8) nisi quod impensae necessariae dotem ipso iure minuant, 9) vtilium nomine possessor tantummodo exactionem habeat, nec dotem retinere valeat 10). Quod si vero coniux pauper aestimationem soluere non possit, ne dote carere compellatur, eodem, quo pauper in fundo suo repetendo gaudet iure, PAVLLVS ait: *utilium nomine ita faciendam deductionem quidam dicunt, si voluntate mulieris factae sint, iniquum enim esse compelli mulierem rem*

ven-

2) l. 27. §. 5. ff. de rei vind. l. 29. §. 2. ff. de Pignoriis.

3) l. 48. ff. c. l.

4) l. 27. et 37. ff. c. l.

5) l. 18. ff. de fundo dotali.

6) in comment. ad l. 7. ff. soluto matrimonio.

7) Disp. cit.

8) l. 27. §. ult. ff. de rei vind.

9) MAIANVS explicat, quid sit; impensas necessariae dotem minuere eandemque rem tractauit BERTIUS coniect: ex iure ciuil. c. l.

10) l. 7. ff. de impensis in rem dotalem factis.

vendere, ut impensas in eam factas solueret, si aliunde solvere non potest, quod summam habet acquiratis rationem ¹¹⁾. Duo casus, quos IUSTINIANVS ¹²⁾ etiam discernit, distingui debent, etenim si impensae sciente et mandante vxore factae sunt, indistincte restitui debent, quamuis re sua carere debeat vxor, sed si incia aut inuita uxore vtiliter aliquid impensum fuit, vxor locuples tenetur quidem, sed egena iuribus ex Celso allatis gaudet, vt ne carere debeat dote sua. Eandem distinctionem in alio PAVLI loco ¹³⁾ sequendam puto, nec PAPINIANI decisio ¹⁴⁾ aut SCAEVOLAE responsum ¹⁵⁾ hos circulos turbabit.

Haec igitur ad explicandum istud fragmentum Celsi sufficere puto, quae enim ornatus et voluptatis causa impenduntur, ad nostrum locum non spectant, regulas a Celso constitutas adhuc valere, vsumque praebere in decisionibus causarum, nihil dubitationis habet, sed an pauper, qui praedium suum vindicat, iure isto vtatur, quaeri potest, lares enim et sepulchra auita in praediis non habemus, quibus rationibus superstitioni gentis omnino aliquid indultum fuit, sed remanet tamen aequitas, quae in proposita specie maximi momenti est ideoque eandem in ciuitatibus nostris decisionem adhiberi et posse et debere statuo; sed quatenus haec principia ad impensas in rem feudalem erogatas, fundo ad agnatos et dominum deuoluto, applicari possunt? hoc loco tractare instituti nostri ratio non permittit.

VI-

11) *L. 8. ff. c. l.*12) *L. un. §. 5. C. de rei uxoriae actione.*13) *l. 29. §. 1. ff. de V. S.*14) *l. 42. §. 2. ff. soluto matrimonio.* DYARENVS *h. l.* recte monuit, hanc decisionem pertinere ad casum opinati matrimonii, quod etiam GARSIAS *de expensis et meliorationibus cap. XIII. num. 58. p. 405.* sequitur.15) *L. 39. §. 1. ff. de minoribus*, qua de restitutione in integrum contra eantorem praedii tractatur, curatoribus minoris fundum vendentibus adhuc idoneis constitutis.



V I R O

PRAENOBILISSIMO ATQVE LITTERATISSIMO

GVILIELMO NAVMANNO

S. D. P.

D. CHRISTIANVS GOTTLOB BIENERVS

Cum mihi animum edendi aliquod iurisprudentiae specimen significares, vt et periculum faceres virium tuarum et patronis fautoribusque aliquam studiorum redderes rationem; non potuit non honestissimum desiderium TVVM mihi placere ideoque non adiuuandos solum existimaui conatus laudabiles, sed auctor etiam suatorque fui, vt, vniuerso iurisprudentiae itinere cursuque nondum emenso, materiam aliquam iuris ciuilibus colendam et proponendam TIBI fumeres, tam quia hoc ius a tot seculis summorum virorum industria excultum in apri- co fere est positum, quam in primis, quia ex iure Romano prima institutionis initia repetere et promere solemus. TIBI autem TVISque studiis adcommodatissimum putauit, si in capite aliquo Digestorum interpretando versareris, quod cum et TIBI probaretur, selegimus fragmentum aliquod Celsi, in quo explicando et ingenium scientiamque demonstrares et artem simul interpretandi exerceres. Itaque gratulor TIBI, Vir Humanissime! hoc iuris ciuilibus atque ingenii diligentiaeque specimen, sperans atque confidens TE, si viam, quam ingressus es, porro iueris, non artem solum scientiamque iuris plene percepturum, inque ipsa iurisprudentiae adyta penetraturum, sed rei etiam publicae aliquando profuturum. Quae quidem, vt omnia eueniant, praemiisque, quibus virtus, diligentia et doctrina exornari solet, finitis studiis mox potiaris et diutissime fruaris, ex animo precor. Vale, Vir Humanissime! meque amicitia TVA in futurum etiam amplectere!

Dedi Lipsiae A. D. XX. Martii clō Idcc LXXX.



ULB Halle
007 697 104

3



V D
18





1790, 7

MELETEMATA

AD

FRAGMENTVM CELSI EX LIBRO III. DIGESTORVM
CAP. XXXVIII. PANDECTARVM DE REI
VINDICATIONE

ILLVSTRIS ICTORVM ORDINIS AVCTORITATE
PRAESIDE
D. CHRISTIANO GOTTLOB BIENERO

IVR. NAT. ET GENT. PR. PVBL. ORD.

A. D. XXIX. MARTII MDCCC LXXX.

H. L. Q. C.

AD DISCEPTANDVM PROPONIT

G V I L L I E L M V S N A V M A N N V S
FRIBERGENSIS.

L I P S I A E

EX OFFICINA KINDELIA.

